

Michael Löwy:

11 felaktiga påståenden om klimatet

[Ur [SP The Bullet](#), 18 oktober, 2022. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

I olika tal om klimat och klimatförändringar hittar vi massor av banala tankar som upprepas tusen gånger med olika tonfall, och utgör felaktiga tankar som medvetet eller ej leder till att de verkliga frågorna ignoreras, eller att man tror på pseudolösningar. Här talar jag inte om tal av förnekare utan om de som påstår sig vara ”gröna” och ”hållbara”. Det är mycket varierande påståenden: vissa är verkligt fiffel, falska nyheter, lögner, mystifieringar, andra är halvsanningar eller kvartssanningar. Många är fyllda av välvilja och goda avsikter – men som vi vet kantas vägen till helvetet av goda avsikter.

Det här är vägen vi befinner oss på: om vi låter allt fortsätta som vanligt – även om vi målar det grönt – så kommer vi om några decennier att hamna i en situation som är mycket värre än de flesta av de kretsar som Dante Alighieri beskriver i sin *Den gudomliga komedin*.

Här kommer elva påståenden som är exempel på tankelapsus vi ska undvika.

1. Vi måste rädda planeten

Vi ser detta överallt: på reklamtavlor, i pressen, i tidskrifter, i uttalanden från politiska ledare, etc. I själva verket är det nonsens: planeten jorden är inte alls i fara! Oavsett klimatet kommer den att fortsätta att snurra runt solen i många miljoner år till. Det som hotas av den globala upphettningen är många livsformer på denna planet, inklusive vår egen: arten Homo Sapiens.

”Rädda planeten” ger ett felaktigt intryck av att det är något som ligger utanför oss, det vill säga någon annanstans, och inte berör oss direkt. Folk ombeds att inte oro sig för sina liv, eller sina barns liv, utan om en diffus abstraktion, ”planeten”. Inte att undra på att människor som inte är särskilt politiserade reagerar med att säga: jag är för upptagen med mina egna problem för att oro mig för ”planeten”.

2. Gör något för att rädda planeten

Detta i all oändlighet upprepade, vanliga misstag är en variant på föregående formulering.

Det innehåller en halvsanning: var och en måste personligen bidra för att undvika katastrofen. Men det uttrycker illusionen att det räcker att spara ihop ”små gester” – släcka ljuset, stänga kranen, etc. – för att undvika det värsta. Medvetet eller ej tar vi bort behovet av djupgående strukturella förändringar av det nuvarande produktions- och konsumtionssättet, förändringar som ifrågasätter det kapitalistiska systemets själva grundvalar, som grundas på ett enda kriterium, vinstmaximering.

3. Isbjörnen är hotad

Det är en bild som finns överallt och upprepas om och om igen: en stackars isbjörn som försöker överleva mitt bland drivande isblock. Isbjörnens liv – och många andra arters liv i polarområdena – är förvisso hotat. Denna bild kan väcka några få generösa själars medlidande, men för större delen av befolkningen är det en fråga som inte berör dem.

Men att polarisarna smälter är inte bara ett hot mot den modiga isbjörnen, utan i det långa loppet mot hälften, om inte mer, av mänskligheten som bor i stora städer nära havet. Om de enorma glaciärerna på Grönland och Antarktis smälter så kan det höja havsnivån med några dussin meter. Men det krävs bara några få meter för att städer som Venedig, Amsterdam, London, New York, Rio de Janeiro, Shanghai och Hongkong ska översvämmas. Det kommer givetvis inte att hända nästa år, men vetenskapsmän kan bara konstatera att dessa glaciärer smälter allt snabbare. Det är omöjligt att förutsäga hur snabbt det kommer att ske, många faktorer är för tillfället svåra att beräkna.

Genom att bara föra fram den stackars isbjörnen döljer vi att det är en fruktansvärd historia som rör oss alla.

4. Det är framför allt länder som Bangladesh som kommer att drabbas av klimatförändringarna

Det är en halvsanning som är full av välvilja: den globala upphettningen kommer främst att påverka de fattiga länderna i syd, som är minst ansvariga för koldioxidutsläppen. Det är sant att dessa länder kommer att bli mest påverkade av klimatkatastrofer, orkaner, torka, minskade vattenkällor, etc. Men kommer inte länderna i norr att påverkas mycket kraftigt av samma faror: har vi inte sett fruktansvärda skogsbränder i USA, Kanada, Australien? Har inte värmeböljor orsakat många offer i Europa? Vi skulle kunna ge fler exempel.

Om vi ger intrycket att hoten bara gäller folken i syd, så kommer vi bara att kunna mobilisera en minoritet övertygade internationalister. Men förr eller senare kommer hela mänskligheten att ställas inför exempellösa katastrofer. Det är nödvändigt att förklara för befolkningarna i norr att hotet är mycket stort och direkt även för dem.

5. År 2100 kan temperaturen stiga 3,5 grader över förindustriella nivåer

Det är ett uttalande som tyvärr finns i många seriösa dokument. För mig förefaller det vara ett dubbelt fel. Ur vetenskaplig synvinkel: vi vet att klimatförändringar inte är någon linjär process, den kan göra plötsliga ”hopp” och accelerationer. Många sidor av den globala upphettningen har återkopplingar, vars konsekvenser är oförutsägbara. Skogsbränder, till exempel, släpper ut enorma mängder koldioxid som bidrar till uppvärmningen och på så sätt intensifierar skogsbränderna. Det är därmed mycket svårt att förutsäga vad som kommer att hända om 4 eller 5 år. Hur kan vi då låtsas förutsäga ett sekel framåt?

Ur politisk synvinkel: i slutet av seklet kommer vi alla att vara döda, liksom våra barn och barnbarn. Hur kan vi mobilisera människors uppmärksamhet och engagemang för en framtid som inte berör dem, varken nära eller långt borta? Så vi ska bekymra oss för de kommande generationerna? En ädel tanke som diskuteras intensivt av filosofen Hans Jonas: vår moraliska plikt mot de ännu ej födda. En liten minoritet av respektabla människor kan beröras av detta resonemang. De flesta vanliga människor är inte särskilt intresserade av det som kommer att hända 2100.

6. 2050 kommer vi att vara koldioxidneutrala

Detta löfte från EU och olika regeringar i Europa och på andra ställen är inte en halvsanning och inte heller naiv välvilja. Det finns två skäl till att det är en ren och skär mystifiering.

Istället för att våra regeringar omedelbart förbinder sig till de brådskande förändringar som det vetenskapliga samfundet (FN:s klimatpanel – IPCC) kräver för de närmaste tre eller fyra åren, lovar

de mirakel till 2050. Det är givetvis alldeles för sent. Eftersom regeringarna dessutom byts var fjärde eller femte år, vad finns det då för garantier för dessa fantasilöften om 30 år? Det är ett groteskt sätt att rättfärdiga passivitet idag med vaga löften i en avlägsen framtid.

Dessutom innebär inte ”koldioxidneutral” några drastiska minskningar av utsläppen, tvärtom! Det är en vilseledande beräkning som grundar sig på utjämning, ”kompensationsmekanismer”: företag X fortsätter att släppa ut koldioxid men planterar skog i Indonesien som antas suga upp motsvarande mängd koldioxid – om den inte tar eld. Ekologiska icke-statliga organisationer har redan avvisat denna fars tillräckligt, jag ska inte ta upp samma sak här. Men det visar den perfekta mystifiering som ligger i löftet om ”koldioxidneutralitet”.

7. Banker finansierar förnybar energi och deltar således i den ekologiska övergången

Denna vanliga metod att grönmåla är också bedrägeri och manipulering. Givetvis investerar banker och multinationella företag i förnybar energi, men noggranna studier av ATTAC och andra icke-statliga organisationer har visat att det är en liten – ibland mycket liten – del av deras finansiella verksamhet: huvuddelen går fortfarande till olja, kol, gas. Det handlar helt enkelt om lönsamhet och konkurrens om marknadsandelar.

Alla ”förnuftiga” regeringar – till skillnad från Trump, Bolsonaro m fl – svär också i alla tänkbara tonlägen på att de har förbundit sig till en ekologisk övergång och förnybar energi. Men så fort det blir problem med tillgången på fossil energi – nyligen gas på grund av Rysslands aggressiva politik – så tar de sin tillflykt till kol, kraftverk för torrt brunkol, eller uppmanar Saudiarabiens (blodbesudlade) kungafamilj att öka oljeproduktionen.

De vackra talen om ”ekologisk övergång” döljer en obehaglig sanning: det räcker inte att utveckla förnybar energi. För det första är förnybar energi periodisk: solen lyser inte alltid i norra Europa... Det görs naturligtvis teknologiska framsteg på detta område, men de kan inte lösa allt. Och framförallt kräver förnybar energi gruvresurser som troligen kommer att bli uttömda. Även om vind och sol är obegränsade, så är det ingalunda fallet med de material som behövs för att utnyttja dem (litium, sällsynta jordartsmetaller, etc.). Det kommer därför att bli nödvändigt att överväga en minskning av den globala energianvändningen, och en selektiv sådan: otänkbara åtgärder inom kapitalismens ramar.

8. Vi kommer att undvika klimatkatastrofen med hjälp av avskiljning av bindning av koldioxid

Det är ett argument som används alltmer av regeringarna, och kan till och med återfinnas i en del seriösa dokument (t ex IPCC). Det är illusioner om en teknisk mirakellösning som skulle rädda klimatet utan att behöva ändra något i vårt (kapitalistiska) produktionssätt och vår livsstil.

Den dystra sanningen är tyvärr att dessa mirakeltekniker att avskilja och binda atmosfärens koldioxid är långtifrån en verklighet. Det har förvisso gjorts några få försök, några få projekt är på gång här och där, men för tillfället kan vi inte säga att denna teknologi är effektiv och fungerar. Den har ännu inte löst svårigheterna att varken avskilja eller binda koldioxid. Och det finns inga garantier för att den kommer att kunna göra det i framtiden.

9. Tack vare elbilen kommer utsläppen av växthusgaser att minska betydligt

Detta är ännu ett exempel på en halvsanning: det är sant att elbilar är mindre nedsmutsande än förbränningsbilar (bensin och diesel) och därmed mindre skadliga för hälsan och stadsinvånare. Men ur klimatförändringarnas synvinkel är deras resultat mycket mera blandat. De släpper ut mindre koldioxid men bidrar till en katastrofal situation där ”allt är elektriskt”. Men i de flesta länder produceras elektricitet med ... fossila bränslen (kol eller olja). Elbilarnas minskade utsläpp ”kompenseras” med ökade utsläpp på grund av den ökade användningen av elektricitet. I Frankrike produceras elektricitet med kärnkraft, en annan återvändsgränd. I Brasilien är det jättedammar som förstör skogar och därför är skyldiga till en dålig kolbalans.

Om vi vill minska utsläppen drastiskt, så kan vi inte undvika en betydande minskning av den privata biltrafiken genom att gynna alternativa transportmedel: gratis kollektivtrafik, zoner för gångtrafik, cykelbanor. Elbilen vidmakthåller illusionen att vi kan fortsätta som förut genom att ändra på teknologin.

10. Vi kommer att lyckas minska koldioxidutsläppen med hjälp av marknadsmekanismer

Bland ärliga miljöaktivister är det en illusion, i regeringarnas mun är det ännu en mystifiering. Marknadsmekanismerna har visat sig vara ineffektiva för att minska växthusgaser, inte bara genom antisociala åtgärder som gör att arbetarklassen får betala priset för den ”ekologiska omställningen”, utan framförallt för att marknaden är oförmögen att ge något betydande bidrag för att begränsa utsläppen. Det spektakulära misslyckandet för de ”koldioxidmarknader” som Kyotoöverenskommelsen införde är det bästa beviset för detta.

Vi kommer inte att kunna bromsa de fossila bränslenas allsmäktighet, som har hållit igång systemet i 200 år, med ”indirekta” eller ”motiverande” åtgärder som grundar sig på den kapitalistiska marknadens logik. Till att börja med kommer det att vara nödvändigt att expropriera de kapitalistiska energimonopolen, att skapa offentliga energitjänster, vars mål kommer att vara en drastisk minskning av utvinningen av fossila bränslen.

11. Klimatförändringarna är oundvikliga, vi kan bara anpassa oss

Detta fatalistiska påstående kan återfinnas i ledande media och bland politiska ”ledare”. Exempelvis sa ministern för ekologisk övergång i Macrons nya regering i Frankrike, Christophe Bechu, nyligen:

Eftersom vi inte kommer att kunna förhindra den globala uppvärmningen oavsett hur mycket vi anstränger oss, så måste vi kunna begränsa dess effekter medan vi anpassar oss till den.

Det är ett utmärkt recept för att rättfärdiga passivitet, stillastående och att överge alla ”ansträngningar” att försöka undvika det värsta. Men IPCC:s vetenskapsmän har tydligt förklarat att om även om uppvärmningen redan har börjat, så går det fortfarande att undvika att överskrida den röda linjen, 1,5 grader – under förutsättning att vi omedelbart börjar minska koldioxidutsläppen mycket kraftigt.

Givetvis måste vi försöka anpassa oss. Men om klimatförändringarna blir okontrollerbara och accelererar, så är ”anpassning” bara ett lockbete. Hur kan vi ”anpassa oss” till temperaturer över 50°C?

Vi skulle kunna nämna fler exempel. Alla skulle leda till slutsatsen, att om vi vill undvika klimatförändringar så måste vi förändra systemet, dvs. kapitalismen, och ersätta det med en annan sorts produktion och konsumtion. Det är det vi kallar ekosocialism. Men det är ämnet för en annan text.